

ΠΕΡΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΣΤΙΚΗΣ. ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ

(Συνέχ. από σελ. 49.)

Δυσκολώτατον είναι νὰ προσδιορίσωμεν τὴν ἀξίαν τῶν ἀρχαίων νομισμάτων, ὡς πρὸς τὴν ὕλην καὶ τὸ βᾶρος. Περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἔχομεν τῶντι συγκεχυμένας καὶ ἀσαφεῖς γνώσεις, πρῶτον ἐκ τῆς ἀπειρίας τῶν ἀντιγραφῶν οἵτινες μᾶς μετέδωκαν τὰς ὀλίγας ἀριθμητικὰς σημειώσεις, ὅσας οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς ἐγκατέλειψαν, καὶ δεύτερον διὰ τὴν ὁποίαν ἀκολούθως ἔπαθον μεταβολὴν τὰ νομίσματα, διαφυλάττοντα τὸ αὐτὸ ὄνομα. (*).

Τὸ βᾶρος τῶν νομισμάτων διέφερον εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις, καὶ οἱ συγγραφεῖς δὲν ἐφύλαξαν τὴν ἀπαιτουμένην ἀκρίβειαν, παριστῶντες τὴν μεταξὺ τοῦ χρυσοῦ, τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χαλκοῦ σχέσιν. Παρεκτός δὲ τούτου, ὑπῆρχεν ἀκόμη καὶ διαφορὰ τοῦ βάρους καὶ μεταξὺ τῶν ὁμοίων νομισμάτων, μ' ὅλον ὅτι εἰς πολλὰ εὐρίσκεται σημειωμένη ἡ ἀξία αὐτῶν.

Τὸ τάλαντον ἦτο τὸ μεγαλύτερον βᾶρος τῶν Ἑλλήνων, (διαφέρον ὅμως κατὰ τοὺς τόπους), καὶ μετὰ τὸ τάλαντον ἦ Μ ν ᾱ. Τὸ Ἀττικὸν τάλαντον ἰσοδυναμει μ' ἐξήκοντα μνᾶς, ἡ δὲ μνᾶ, μ' ἑκατὸν δραχμάς. Ἀλλὰ καὶ τὸ τάλαντον καὶ ἡ μνᾶ ἦσαν περιληπτικὰ μόνον ὀνόματα, ὡς τὸ παρὰ τῆς συνηθείας π ο υ γ γ ε ῖ ο ν (**). Ἡ δραχμὴ μόνον ἦτο πραγματικὸν βᾶρος. Εὐρίσκονται δὲ καὶ νομίσματα, ἔχοντα βᾶρος δίο δραχμῶν, τριῶν καὶ τεσσάρων, καὶ ἐπομένως δί δραχμα, τρί δραχμα καὶ τετρά δραχμα λεγόμενα.

(*) Οἱ μεταγενέστεροι συγγραφεῖς μετεχειρίζοντο διὰ τὰ νομίσματα τοῦ καιροῦ τῶν τὰ ἀρχαιότερα ὀνόματα, ὡς στατήρ, δηνάριον, ἄσσάριον κ τ λ. Τοῦτο δὲ φαίνεται ὅτι ἦτο τοσοῦτον κοινόν, ὡς τε ὁ Ιουστινιανὸς ἔκρινε νὰ τὸ ἐμποδίση δ' ἰδιαιτέρου ἄρθρου εἰς τὸν κώδικά του.

(**) Τὸ τάλαντον ἐλογαριάσθη ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὡς ἰσοδυναμοῦν μεπέντε χιλιάδας φράγκα, ἡτοι 20,000 τουρ. γράς. Ἐπομένως δὲ ἡ ἀρχαία δραχμὴ ἰσοδυναμει σχεδὸν μὲ τὴν νεωτέραν κατὰ τὴν ἀξίαν. Καὶ

Ὁ ἀργυροῦς στατήρ ἰσοδυναμει με̄ τέσσαρας δραχμάς, καὶ πολλοὶ συγγραφεῖς τὸν ὑποθέτουσιν ὅμοιον με̄ τὸν Ἑβραϊκὸν σίκλον. Τὸν χρυσοῦν στατήρα ἀναφέρουσι συνεχέστερον οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, καὶ τοῦτον ἐννόουν ὅτε ἔλεγον ἀπλῶς στατήρ. Ἰσοδυναμει δὲ σχεδὸν με̄ τὸ Ἀττικὸν δίδραχμον. Ἦσαν δὲ καὶ διπλοῖ στατήρες, καὶ ἡμιστατήρ, καὶ τὸ τέταρτον αὐτοῦ. Εὐρίσκονται δὲ προσέτι καὶ ἄλλα τινὰ χρυσᾶ νομίσματα ἰσοδύναμα με̄ τέσσαρας δραχμάς καὶ ἔτι πλείον.

Ὁ ὀβολὸς ἦτο τὸ ἕκτημόριον τῆς Ἀττικῆς δραχμῆς, καὶ τὸ συνηθέστερον ὅλων τῶν νομισμάτων. Κατεσκευάζετο δὲ ἐκ χαλκοῦ. Ἦσαν δὲ καὶ διπλοῖ, καὶ τριπλοῖ καὶ τετραπλοῖ ὀβολοῖ, καθὼς ἀκόμη καὶ τὸ ἡμισυ, τὸ τέταρτον, ἕως καὶ τὸ ὄγδοον τοῦ ὀβολουῦ, ὅπερ καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐκαλεῖτο χαλκός (*).

Οἱ Ῥωμαῖοι, ὡς προεῖρηται, ἔκοψαν κατ' ἀρχὰς χάλκινα νομίσματα. Πρῶτον κατὰ τὸ βάρος πραγματικὸν νόμισμα τῶν Ῥωμαίων ἦτο τὸ λεγόμενον as (ἀσσάριον), διαιρούμενον εἰς ἡμιτυ, εἰς τριτημόριον, κτλ. ἕως τὸ δωδεκατημόριον, ὅπερ ἐκαλεῖτο οὐγγία. Ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν καίτινες Ἑλληνικαὶ πόλεις ἔλαβον τὴν λέξιν ἀσσάριον, ὡς φαίνεται εἰς νομίσματά τινα τῆς Χίου.

Τὰ ἀργυρᾶ νομίσματα εἰσήχθησαν εἰς τὴν Ῥώμην, τὸ 269 πρ. Χρ. Τὰ εἶδη αὐτῶν ἦσαν τρία· α. τὸ denarius (θηνάριον) ἰσοδυναμοῦν με̄ δέκα ἀσσάρια κατ' ἀρχὰς, καὶ μετὰ ταῦτα, με̄ δεκαῆξ. β. τὸ quinarius ἰσοδυναμοῦν πρῶτον με̄ πέντε, καὶ ἀκολούθως μ' ὀκτὼ ἀσσάρια, καὶ

τὸ βάρος δ' αὐτῶν δὲν ἔχει μεγάλην διαφορὰν, διότι ἐξυγίσθησαν κατ' αἰ δύο ἐκ περιεργείας, καὶ ἡ μὲν σημερινὴ ἰσοδυναμει με̄ 68 κόκκους, ἡ δὲ παλαιὰ με̄ 62. Καὶ τὴν διαφορὰν δὲ ταύτην πρέπει ν' ἀποδώσωμεν ἐν μέρει εἰς τὴν ὑποίαν ἡ τελευταία ἔπαθε τριβὴν κατὰ διαφόρους περιστάσεις.

(*) Ὁρ. καὶ λείψανα τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας εἰς τὴν ἀκόλουθον σείραν τοῦ Περιοδικοῦ.

γ. τὸ Sestertius ἰσοδυναμοῦν μὲ δύο ἡμισυ ἀσσάρια, καὶ ἀκολούθως μὲ πέντε, καθὼς φαίνεται σημειωμένον εἰς αὐτὰ διὰ τῶν ἀριθμητικῶν χαρακτήρων. Τὰ χρυσᾶ νομίσματα τῶν Ῥωμαίων ἦσαν τὸ χρυσοῦν ἐηνάριον, καὶ τὸ ἡμισυ αὐτοῦ.

Ὡς κατὰ τὸ σχῆμα, τὰ πλειότερα νομίσματα τῶν ἀρχαίων ἦσαν στρογγύλλα, οὐχὶ ὁμῶς τοσοῦτον ἐντελῶς ὡς τὴν σήμερον. Τὰ τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τοὺς Πτολεμαίους καὶ τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Ῥώμης ἐκόπτοντο γωνιωδῶς εἰς σχῆμα τετμημένου κώνου. Ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται εἰς τὰ χάλκινα μόνον νομίσματα. Καίτινα δὲ τῆς Ἰουδαίας νομίσματα ἔχουσι τὸ σχῆμα τοῦτο. Πάμπολλα Ἑλληνικὰ νομίσματα εἶναι κοῖλα ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους. Ὅσον δὲ βαθυτέρα εἶναι ἡ κοιλότης αὐτῶν, τοσοῦτον μᾶλλον φαίνονται ἀρχαιότερα. Ἡ δ' αἰτία τῆς κοιλότητος, ὡς τὴν ἐξηγεῖ καὶ ὁ Βαρθολομαῖος (Δοκίμ. παλαιογραφ. Νομισματιστικ.) εἶναι αὕτη. Ὅτε κατ' ἀρχὰς ἐφαντάσθησαν νὰ κάμωσι νομίσματα, τὰ ἐχάραττον μόνον ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους, ὡς καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ὑπογραφικῆς τέχνης τὸ ἐν μόνον μέρος τοῦ χάρτου ἐτύπονον. Διὰ νὰ μὴ φύγη ὁμῶς ἢ μετατοπίση ἀπὸ τὰ κτυπήματα τοῦ σφυρίου τὸ μέταλλον, ἔβαλον κάτωθεν αὐτοῦ ἀκατέργαστόν τι τεμμάχιον σιδήρου, ἐξ οὗ ἐγένετο ἡ κοιλότης. Ἀκολούθως δὲ τελειοποιηθείσης τῆς τέχνης, ἐγένοντο καὶ τὰ δύο μέρη ὁμοια.

Νομίσματά τινα φαίνονται διπλῶς κτυπημένα. Τοῦ τς δ' ἐγένετο ὅτε λαός τις ἤθελε νὰ οἰκειποιηθῇ ξένον τι νόμισμα, ἢ νὰ μεταβάλη τὴν ἀξίαν τοῦ οἰκείου νομίσματος. Καὶ πολλοὶ βασιλεῖς δὲ μὴ ἔχοντες τὸ ἀναγκαῖον μέταλλον, ἐχάραττον τὰ νομίσματά των εἰς τὰ τῶν προκατόχων των, θέλοντες οὕτω ν' ἀποδείξωσι τὴν δύναμίν των. Ἐνίστε δὲ καὶ ὅτε ἄρπαξ τις ἔξωθεν τῆς Ῥώμης ὦν, δὲν εἶχε τ' ἀναγκαῖα διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν νομισμάτων ἐργαλεῖα, ἐχάραττε τὸ ὄνομά του εἰς ἄλλα νομίσματα. Τοῦτο ὁμῶς δὲν ἐφάνη ἀκόμη εἰς τὰ χρυσᾶ νομίσματα.

(Συνέχεια.)